

Reactie op het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2020-2025

Op 25 maart 2022 keurde de Vlaamse regering het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2020-2025 goed. Aan de hand van 5 speerpunten schetst de Vlaamse regering daarin de voornaamste beleidsambities voor het Vlaamse ouderenbeleid doorheen deze legislatuur. De Vlaamse Ouderenraad verwelkomt de relevante speerpunten en de 48 acties die het plan naar voor schuift, maar wijst tegelijk op het gebrek aan evenwicht tussen de betrokken beleidsdomeinen. De Vlaamse Ouderenraad stelt zich ook de vraag of de graduele verbeteringen en proeftrajecten die onder bepaalde speerpunten vooropgesteld worden, een wezenlijk antwoord bieden op de uitdagingen van een Vlaanderen dat in sneltempo vergrijst en verzilvert.

1. Waardering voor het participatieve traject

Als reactie op het Vlaams ouderenbeleidsplan 2020-2025 wil de Vlaamse Ouderenraad eerst en vooral zijn waardering uitdrukken voor het **participatieve traject** waarmee het nieuwe ouderenbeleidsplan tot stand kwam. Zowel in de aanloop naar de formulering van de doelstellingen als bij het uitwerken van de acties kreeg de raad de kans om suggesties aan te reiken. Als resultaat daarvan liggen de 5 overkoepelende speerpunten in het ouderenbeleidsplan sterk in lijn met de prioriteiten die de Vlaamse Ouderenraad in aanloop naar deze regeerperiode naar voren schoof. Tegelijk leidde de vraag om advies op het ontwerp van het plan tot een grondige herwerking: het aantal acties nam met een derde toe en heel wat bestaande acties werden verfijnd, verduidelijkt of aangepast. Dat toont de relevantie van de opmaak van het Vlaams Ouderenbeleidsplan als transversale beleidsoefening met inspraak van de doelgroep.

2. Relevante speerpunten, maar onevenwichten qua uitwerking

Ouderenbeleid is een **inclusief beleid**, dat vorm krijgt door de krachtenbundeling van diverse beleidsdomeinen en beleidsniveaus. Samen moeten zij tot een leeftijdsvriendelijk beleid komen dat een antwoord biedt op de noden, wensen en uitdagingen die mensen ervaren naarmate ze ouder worden. Voor de Vlaamse Ouderenraad zit die domeinoverschrijdende blik wel vervat in de speerpunten van het plan, maar komt ze helaas **onvoldoende tot uiting** in de uitwerking ervan.

Het zwaartepunt van dit ouderenbeleidsplan ligt duidelijk bij het beleidsdomein welzijn, volksgezondheid en zorg, met niet minder dan 28 acties gericht op zorg, dementie en eenzaamheid. Ook het speerpunt participatie werd grondig uitgewerkt met 17 acties. Met de ontwrichtende impact van de Covid-19 pandemie in het achterhoofd, legt het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2020-2025 duidelijk accent op thema's als psychosociaal welzijn, kwaliteitsvolle ouderenzorg, digitale inclusie, inspraak en participatie aan de samenleving. Daarmee richt het plan zich binnen deze speerpunten op actuele en relevante uitdagingen, doorgaans met afgebakende acties die een concrete opvolging mogelijk maken.

Teleurstellend zijn echter de ambities vanuit de domeinen **wonen, omgeving en mobiliteit**. Hoewel het ouderenbeleidsplan het creëren van kwaliteitsvolle woonomgevingen voor ouderen als uitgesproken speerpunt naar voor schuift, blijven de reële ambities van de Vlaamse regering schijnbaar beperkt tot het aanpassen van de toewijzing van sociale huurwoningen, het trekken van lessen uit de reeds lopende proefomgeving ‘experimentele woonvormen’, en het wijzigen van de regelgeving rond zorgwonen. Voor de Vlaamse Ouderenraad valt dit speerpunt eerder mager uit, en houden de acties geen gelijke tred met de uitdagingen waar we in het kader van de vergrijzing voor staan. De huidige en toekomstige woonnoden van ouderen vragen om een duidelijk plan met langetermijnvisie, opgebouwd vanuit een 360°-perspectief. Daar komt dit ouderenbeleidsplan niet aan tegemoet.

In lijn daarmee betreurt de Vlaamse Ouderenraad dat er geen acties met betrekking tot **mobiliteit** in het ouderenbeleidsplan zijn opgenomen. Uit het formele antwoord met bundeling van reacties op zijn advies, begrijpt de Vlaamse Ouderenraad dat er ondanks herhaaldelijke vraag geen inbreng vanuit het beleidsdomein Mobiliteit is gekomen. Ouderen signaleren vervoersarmoede nochtans als een van de voornaamste participatiedrempels die ze ervaren. Gezien de grote impact die de beoogde mobiliteitsswitch zal hebben op de vervoersmogelijkheden van ouderen, is het onbegrijpelijk dat het plan geen expliciete aandacht heeft voor de specifieke noden van ouderen bij bijvoorbeeld de uitrol van het vervoer op maat of bij de inrichting van Hoppinpunten. Deze lacune in het ouderenbeleidsplan staat in scherp contrast met de Vlaamse Mobiliteitsvisie 2040 en het geactualiseerde verkeersveiligheidsplan, waarin het terugdringen van de ongevallen met ouderen nog een van de negen prioritaire aandachtspunten was.

3. Specifieke aandachtspunten

Die vaststellingen doen geen afbreuk aan de algemene waardering van de Vlaamse Ouderenraad voor de 48 acties die wel in het Vlaams Ouderenbeleidsplan 2020-2025 zijn opgenomen. Deze schetsen een overzicht van de diverse domeinen en manieren waarop er aan een meer leeftijdsvriendelijk Vlaanderen wordt gewerkt. Toch blijven rond tal van uitdagingen heel wat bezorgdheden bij ouderen leven. Met het oog op de verdere uitrol van het plan stipt de Vlaamse Ouderenraad hieronder een aantal specifieke bezorgdheden en aandachtspunten aan.

De Vlaamse Ouderenraad waardeert de aandacht voor de **door- en heropstart van het sociaal-cultureel volwassenwerk** voor ouderen als belangrijke bekommernis bij het speerpunt participatie. Door de pandemie kreeg het verenigingsleven voor ouderen zware klappen, terwijl net deze verenigingen een belangrijke schakel zijn om in een context van vergrijzing in te zetten op participatie, beweging, levenslang leren, zorgzame buurten en het voorkomen en bestrijden van eenzaamheid. Momenteel zet het ouderenbeleidsplan vooral in op sensibilisering en betere toeleiding van verenigingen naar bestaande subsidiemogelijkheden. De Vlaamse Ouderenraad wijst op de specificiteit en omvang van de uitdagingen die zich stellen, en vraagt om samen met de sector na te gaan welke concrete impulsen of initiatieven daar een antwoord op kunnen bieden.

Door recente ontwikkelingen komen de uitdagingen op het vlak van **energiearmoede** in Vlaanderen scherp in beeld. Ouderen zijn hierbij een bijzonder kwetsbare doelgroep: ze wonen vaker in oude en slecht geïsoleerde woningen, veranderen beduidend minder van energieleverancier, en ervaren vaak extra barrières in het energiezuinig maken van hun woning. Desondanks ontbreekt ook dit thema in het huidige ouderenbeleidsplan. Met het oog op de hoge energieprijzen op korte termijn en de ambitieuze energie- en klimaatdoelstellingen op middellange termijn vraagt de Vlaamse Ouderenraad om bijzondere aandacht voor ouderen als doelgroep, zowel vanuit het beleidsdomein Wonen als het beleidsdomein Energie.

Doorheen de coronacrisis hadden ouderen vaak het gevoel dat hun stem weinig of niet gehoord werd. Die bezorgdheid leeft ook op lokaal vlak, waar heel wat **lokale ouderenraden** hun positie als structurele gesprekspartner voor het lokale bestuur die de noden en behoeften van ouderen vertolkt op de helling zien staan. In sommige gemeenten staat hun werking *on hold* door aankomende fusies, in andere worden sterk werkende raden vervangen door top-down georganiseerde thematische fora en ad hoc-bevragingen. In het kader van het decreet lokaal sociaal beleid en het decreet op het inclusief ouderenbeleid is het voor de Vlaamse Ouderenraad essentieel dat er een structureel participatiebeleid gevoerd wordt dat de behoeften en eigenheden van diverse doelgroepen binnen dat lokaal sociaal beleid capteert. De Vlaamse ouderenraad vraagt om de bepalingen daarrond in het decreet te concretiseren door toevoeging van duidelijke [criteria](#) die in dat participatiebeleid gewaarborgd moeten worden. Het in het ouderenbeleidsplan voorziene onderzoek naar de mate waarin gemeenten een inclusief en participatief lokaal ouderenbeleid realiseren kan daar hopelijk insteken toe bieden.

De Vlaamse Ouderenraad is erkentelijk voor de wijzigingen die bij het speerpunt zorg zijn doorgevoerd op basis van het advies van de raad op het ontwerp van het Vlaams Ouderenbeleidsplan. Wel blijft de Vlaamse Ouderenraad het belangrijk vinden om de geformuleerde acties in te bedden in een globale alomvattende **toekomstvisie op de Vlaamse ouderenzorg**. Daar biedt het Vlaams Ouderenbeleidsplan nog onvoldoende uitzicht op. Tekenend is het feit dat er opnieuw vooral pilotprojecten en proeftuinen worden ontwikkeld. Hoewel de raad begrijpt dat dergelijke initiatieven kunnen leiden tot innovatie, moeten geleerde lessen ook verankerd worden en is er vandaag **nood aan structureel beleid**.

Wat de residentiële ouderenzorg betreft, steunt de Vlaamse Ouderenraad de ambitie van de Vlaamse overheid om in te zetten op de **kwaliteit van zorg, wonen en leven**. Het plan opent de weg naar meer transparantie voor (toekomstige) zorggebruikers en een sterkere kwaliteitshandhaving. Rond de stijgende druk op de **betaalbaarheid** van de woonzorg voor ouderen met zorgnoden biedt het ouderenbeleidsplan echter weinig concreet perspectief. Hoewel er wel melding van werd gemaakt in de communicatie over het Vlaams Ouderenbeleidsplan, gaat het plan zelf niet dieper in op de toekomst van de zorgbudgetten en de piste van een forfaitair budget voor bewoners van woonzorgcentra.

In navolging van de campagne *Kopzorgen Verdienen Zorg* waardeert de Vlaamse Ouderenraad dat het Vlaams Ouderenbeleidsplan aandacht heeft voor het **psychisch welzijn** van ouderen. De preventieve acties binnen het speerpunt zorg kunnen een sterke aanvulling zijn op de andere acties, bijvoorbeeld onder het speerpunt participatie. Wel wijst de Vlaamse Ouderenraad erop dat ook een versterking van de professionele eerstelijns- en gespecialiseerde ondersteuning noodzakelijk is voor ouderen die worstelen met psychische problemen.

Ten slotte stelt de Vlaamse Ouderenraad vast dat het thema **ouderenmis(be)handeling** niet aan bod komt in het ouderenbeleidsplan. Hoewel er inderdaad reguliere beleidsinitiatieven zijn die inspelen op deze problematiek, schat de raad deze als ontoereikend in. De Vlaamse Ouderenraad vraagt om navolging te geven aan de aanbevelingen die door het Federaal Kenniscentrum voor de Gezondheidszorg (KCE) werden geformuleerd.